

Radioteater råber om hjælp. Hvem kommer først?

KLUMME
LISE GARSDAL

Der lyttes radio og produceres podcasts som aldrig før. Så meget desto mærkeligere er det, at radiodramaet er ved at gå i glemmebogen.

Det er, som om folk har mistet tilliden til, at de kan blive rørt af fiktionen, sagde den franske forfatter Delphine de Vigan for nylig i et interview her i avisen. Vigan tænker på bølgen af autofiktion, på den hunger efter virkelighed, der får forlag og forfattere til at skrive 'based on a true story' på bagsiden af romaner for at lokke kunderne til.

Vigans iagttagelse er selvfølgelig interessant i forhold til litteraturen, men også i forhold til det virkelighedssøgende teater, og især i forhold til det radioteater, der med den varslede lukning af DR's radiodramaafdeling og den manglende støtte til Radiodramakollektivet AKT 1 må siges at være i livsfare. Ironisk nok i det år, hvor det danske radioteater burde fejre 90-års fødselsdag med skåltaler og en ordentlig gavecheck. Radiodramaet har immervæk været den legeplads, hvor nogle af teatrets og litteraturens mest risikovillige kunstnere gennem tiden har slået sig løs – og slået sig sammen om at skabe den vildeste, nå ja, fiktion.

SÅVEL PURUNGE digtere som garvede romanforfattere og dramatikere har udfordret sig selv, mediet, det danske sprog og ikke mindst lytterne med bunker af ord, masser af larm, slebne replikker og beskidte vers. Finn Methling, Klaus Rifbjerg, Inger Christensen, Sven Holm, Erling Jepsen, Jens Blendstrup, Morti Vizki, Pia Juul og Line Knutzon er blot nogle af dem, der har taget del i den øresønderrivende lange fest, som ved gud har haft visse lamme stunder undervejs, men også indtil flere guldaldrer – 1960'ernes avantgardisme og 1990'ernes reetralisering især.

Senest har så altså AKT 1, helt uden om DR, stået for den progressive indsats, *radioteater live*, med mulighed for at downloade hørespil af bl.a. Josefine Klougart, Mikkel Thykier, Lea Marie Løppenthin og Tine Høeg efter premieren. Fremover ser det magert ud i forhold til de gode, danske støttekroner. Hvorfor?

Det kan ikke være lyttemediet, der er forældet, danskerne går i forvejen rundt med ledninger i ørerne og enhver avis med respekt for sig selv, denne inklusive, leverer jo dagligt podcast til folket.

Men lugter hørespillet for meget af duarder, af fortid og fiktion, siden ingen smider en masse penge og entusiasme i det? Har Delphine De Vigan ret i, at vi er så virkelighedshungrende, at vi ikke længere tør tro på digtningen, at fiktionen er yt?

KONKURRENCEN med virkeligheden er ikke ny. I 1980'erne var det den mere dokumentaristisk funderede radiomontage, der var hot, i dag de journalistiske lydfortællinger. Men når medier og mennesker blander blod, flytter generne sig, og nye skæve formater opstår. Radioteatret fik som sagt et sjovt og syret comeback i 1990'erne.

AKT 1's kunstneriske leder, Niels Erling, fortæller i interviewet på side 2 i øvrigt, at man i snart fem år har spillet for næsten fulde huse. Og at publikummet er ungt, meget ungt, kan jeg selv bevidne. Helt bedaget er radioteatret altså ikke, måske venter det blot på at blive opdaget endnu en gang? På, at en mæcen får blik for dets charme?

I mellemtiden kan man så løbe efter dokumentaren, autofiktionen og virkelighedsteatrets publikumssucceser, men man kunne også fastholde tilliden til teatret, til fiktionen. Det ville måske være det mest moderne.

lise.garsdal@pol.dk

Verden af i går set i mes

Med en mere spiselig titel ville Gregor von Rezzoris 'En antisemits erindringer' nok for længst være blevet betragtet som et moderne europæisk hovedværk.

KIM SKOTTE

Gregor von Rezzori: En antisemits erindringer. Oversat af Judyta Preis & Jørgen Herrman Monrad. Forlaget Sidste Århundrede, 326 sider, 300 kroner. Som abonnent får du 15 pct. rabat i Boghallen, på politikenbooks.dk og bogreolen.dk.

Læs mere på politiken.dk/plus

Da jeg for små 30 år siden første gang læste 'En antisemits erindringer' af Gregor von Rezzori, var det i en engelsk oversættelse. Jeg var dybt betaget af bogen, men mest optaget af at spejle mig i historien om en ung mand med kunstnerdrømme og et indviklet erotisk liv. Samtidig var jeg nærmest hypnotiseret af bogens beskrivelser af *verden af i går*.

Romanens fem dele beskriver opvæksten i provinsen Bukovina i Rumænien og det fortumlede liv som både desperat og arrogant ung mand i Bukarest og senere i mellemkrigstidens Wien. Von Rezzoris detaljerede hukommelse, meddigtende fantasi udrullet med hans overdådigt florissante sprog og giftige vid er overdådig læsning. For en ung Musil-fan var det *gefundenes fressen*.

Men hverken vi eller bøgerne i reolen står stille. Når jeg nu genlæser 'En antisemits erindringer', har jeg i mellemtiden læst ikke mindst Joseph Roth og Stefan Zweig, som Gregor von Rezzori på mange måder deler stof med. Blot set fra en noget anden synsvinkel.

Bogen er lige så god, som jeg husker den, men det er anderledes læsning. Jeg ser ikke længere mig selv i den unge Gregors omtumlede kærligheds- og kunstnerliv. Til gengæld fremstår romantiske antisemitiske bekendelser nu som helt unik, tankevækkende læsning.

Anden Verdenskrig er kommet på afstand, og nye afarter af antisemitisme dukker op. Israel er et andet land end i 1970'erne, hvor 'En antisemits erindringer' udkom. Verden af i går er ikke verden af i dag. Mon en titel som 'En antisemits erindringer' vil virke mere eller mindre afskrækkende nu, hvor kz-lejrene er længere borte, men den politiske korrektheds tætttere på?

UNDERALLE omstændigheder er Gregor von Rezzoris roman stadig mesmerisk velskrevet. Sprogligt en fryd for øjet og øret. Også selv om emnet ikke er kønt. Dens beskrivelse af antisemitismen som en dengang helt naturlig og central af den provinsielle, borgerlige selvforståel-

BLÅ BOG

Gregor von Rezzori

1914-1998. Østrigskfødt rumænsk forfatter, journalist, skuespiller, kunstsamler m.m. Født som Gregor Arnulph Hilarius d'Arezzo i Østrig-Ungarn i Bukovina ind i en oprindelig siciliansk adelsfamilie, der var flyttet til Wien i midten af 1800-tallet.

Von Rezzori talte otte sprog flydende og nåede at være østrig-ungarsk, rumænsk og sovjetisk statsborger, inden han døde som statsløs og italiensk gift i Toscana. Han var således på mange måder et perfekt 'restprodukt' af det østrig-ungarske puslespilsimperium.

Han arbejdede i Berlin under krigen som journalist og forfatter, men blev senere skuespiller og var bl.a. med i 'Viva Maria!'

Han debuterede som forfatter i 1939, men slog først igennem i 1953 med 'Maghrebinske Geshichten', og tyngdepunktet ligger i det hele taget sent i forfatterskabet. Hans mest berømmede bøger er 'Min broder Abels død' (1976), 'En antisemits erindringer' (1979) og den selvbiografiske 'Sneen fra i forfjor' (1989).

se i Mellemeuropa i tiden før og efter Østrig-Ungarns undergang efter Første Verdenskrig er øjenåbnende.

I Bukovina følte man sig som civilisationens forpost mod øst, mens man samtidig var sig smertelig bevidst at være »arving til forfaldet«.

»Min far hadede også jøderne, alle uden undtagelse, selv de ydmyge gamle«, skriver romanens fortæller, der deler både navn og i grove træk historie med forfatteren. »Det var et urgammelt, overleveret og indgroet had, som han ikke behøvede at anføre nogen grund til; enhver forklaring, selv den mest absurde, gav ham ret«.

Så er dét på plads. Men det interessante er bogens indforståede psykologisk-historiske portræt af antisemitismen. At kalde datidens jøder sydebukke ville være en underdrivelse. Alle former for social skam bliver knyttet til det jødiske i denne selvbiografiske roman. Alle nederlag og fiaskoer, alle virkelige og indbildte ydmygelser i den almindelige forfaldsstemning kunne med lidt behændighed tilskrives jøderne, der var den tids fremmede. I bølger skyllet ned mod Østrig-Ungarn af pogromer i Rusland og Galizien.

Hadet rummer et stærkt element af jalousi til jøderne, der i dén grad har formået at fastholde deres kulturelle identitet og deres tro på at være Guds udvalgte folk trods alle pinsler og plager. Der